



TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 12058

Tarih : 23.05.2025

28902

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya** tarafından Anayasa'nın 98 inci ve İçtüzüğü'nün 99 uncu maddeleri gereğince yazılı olarak yanıtlanmasını arz ve talep ederim.



Meral DANIŞ BEŞTAŞ

Erzurum Milletvekili

İnsan Hakları Derneği tarafından 1995 yılından bu yana 17-31 Mayıs arasındaki dönem “Kayıplar Haftası” olarak anılmaktadır. Böylece Türkiye ve dünyadaki gözetiminde kayıplar gerçeğiyle yüzleşmesini, kayıpların akıbetinin araştırılarak bulunmasını ve failerin adalet önünde hesap vermesini sağlamak amaçlanmıştır. Kayıplar Haftası vesilesiyle zorla kaybettirme hususunda hatalı hukuki ve politik tutumların belirlenmesi çok önemlidir.

Bilindiği üzere; coğrafyamızda 1915’te 250 Ermeni aydınının evlerinden alıp kaybedilmesiyle başlayan gözetiminde kaybetmeler tarihi, 12 Eylül askeri darbesi ve 90 yıllarda Kürtleri ve Türkiye’deki muhalifleri hedef alan sistematik bir devlet politikasına dönmüş, sayısız insan kamu görevlileri veya kamu adına görev yapan paramiliter unsurlar tarafından, evlerinden, işyerlerinden, sokaktan gözetimine alınarak kaybedilmiştir. Yakınlarını arayan ailelerin resmi makamlara yaptığı tüm başvurular sonuçsuz kalmış, gözetimine alınan kişilerin varlığı inkar edilmiştir.

İHD verilerine göre; 17 bin 500 faili meçhul cinayet, gözetimine alındıktan sonra kaybedilen 3 bin 248, gömülü olduğu tahmin edilen 253 toplu mezar bulunmaktadır.

Kayıp yakınları ve insan hakları savunucuları yıllardır gözetiminde kaybedilenlerin akıbetlerinin açıklanması, faili meçhul cinayetlerin aydınlatılması ve adaletin sağlanması için mücadele yürütmektedir. Tüm baskılara rağmen arayışını sürdürerek dünyanın en uzun soluklu eylemlerinden birini gerçekleştiren cumartesi anneleri eylemi 1051. Haftayı geride bırakmıştır. Diğer yandan, İnsan Hakları Derneği tarafından başta Diyarbakır, Batman ve Hakkari olmak üzere birçok ilde kayıp yakını ve insan hakları savunucuları ile beraber “Kayıplar bulunsun, failer yargılsın” talebiyle sürdürülen eylemler ise 800. haftasına yaklaşmıştır.

Gözetiminde zorla kaybettirmeler ve faili meçhul cinayetler, hiçbir siyasi tartışmaya ve hesaba konu edilmeyecek ölçüde insani, vicdani ve hukuki bir meseledir. “BM Kişilerin Gözetiminde Kayıptan Korunmaları ile İlgili Uluslararası Sözleşme” sinin 5. Maddesine göre yaygın ve sistematik işlenmesi durumunda insanlığa karşı işlenen bir suç olarak sayılmaktadır

ve bu mahiyetteki bir fiil yürürlükteki uluslararası hukukun yaptırımlarına tabidir. Uluslararası mevzuat ve Türkiye Ceza Yargılamasında da insanlığa karşı işlenen suçlara zamanaşımının uygulanmayacağı açık bir şekilde hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, sözleşmeyi imzalayan devletler, kendi egemenliği altında bulunan topraklarda “zorla kaybettirme” fiilinin engellenmesi için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü altındadır. Türkiye ise ısrarla yaşanan acılarla yüzleşmekten, söz konusu sözleşmeyi imzalamaktan kaçınmaktadır.

Yaşanan savaş ve çatışmalar esnasında gözaltında zorla kaybettirmeler bu kadar yaygın ve sistematik bir biçimde işlenmesine rağmen zorla kaybettirmelere ilişkin devlet tarafından etkili bir soruşturma yürütülmemiş, dava dosyaları raflarda bekletilmek suretiyle sürüncemede bırakılmış ve birçoğu da 20 yıllık zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle kapatılmıştır.

Kamuoyuna da yansıyan bazı dosyalarda düzenlenen iddianame ve dosya ayrıntıları, devletin ve devlet adına hareket eden kişi ve oluşumların işledikleri suçlara ilişkin önemli tespit ve bilgiler içermiştir. Ancak, bu dosyalardaki yargılamaların uzunluğu, delillerin zamanında toplanmaması, sanıkların tutuksuz yargılanması, yargılamaların güvenlik gerekçesiyle bölge dışındaki illere taşınması gibi uygulamalar, söz konusu yargılamaların göstermelik olduğunu, asıl gayenin failleri beraat ettirmek suretiyle aklamak olduğunu ortaya koymuştur. Zorla kaybettirmeler nasıl sistematik olarak uygulanmışsa, faillelere yönelik olarak da sistematik olarak cezasızlık politikası uygulanmıştır. “Zorla kaybettirme” suçlarının münferit vaka olarak ele alınıp, 20 yıllık zamanaşımının uygulanması cezasızlık politikasının en bariz örneğini oluşturmaktadır.

Bu bağlamda;

- 1- Türkiye’de zorla kaybetme hususunda açılan dava sayısı kaçtır? Bu davaların kaç zamanaşımı engeline uğramış ve cezasız kalmıştır?
- 2- Gözaltına ve zorla kaybetme ile ilgili sorumluluğu bulunan kamu görevlilerinden kaç cezalandırılmıştır? Hakkında bu hususta şikayette bulunulan kamu görevlisi sayısı kaçtır?
- 3- Eylemlerinin 1051. Haftasına ulaşmış olan Cumartesi Annelerinin taleplerinin karşılanmasına yönelik bugüne kadar yapılan çalışmalar nelerdir? Bundan sonra bu taleplere dönük bir planlamanız mevcut mudur?
- 4- Cumartesi Anneleri’nin de talepleri arasında sıralanan ve etkin soruşturmanın anahtarı niteliğindeki “devlet arşivlerinin açılması” talebi karşılanacak mıdır? Karşılanmayacak ise sebebi nedir?
- 5- Resmi kayıtlara göre; 1960 yılından bu yana zorla kaybetme v gözaltında kaybetme suçunun mağduru olan kişi sayısı kaçtır?
- 6- Türk Ceza Kanunu’nda gözaltında ve zorla kaybetmelerin insanlık suçu kapsamında düzenlenmemiş olmasının gerekçesi nedir? Bu hususta bir çalışma yürütülecek midir?
- 7- Türkiye, Birleşmiş Milletler Bütün Kişilerin Zorla kaybedilmesinden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme’yi neden imzalamamaktadır?

- 8- Zorla kaybetmenin TCK'da insanlık suçu olarak tanımlanması ve zamanaşımı engelini aşması adına bir düzenleme yapılacak mıdır?
- 9- Bilinen 253 toplu mezarda gömülü olan insanların kimlik tespitlerine ilişkin bir çalışma yürütülmekte midir?
- 10- Kayıplar konusunda kapsamlı bir politika belirlenerek, etkin soruşturmanın önündeki engellerin karşılanması, kayıp yakınları ve konu ile ilgili sivil toplum ve derneklerin taleplerinin karşılanması adına bir araştırma mekanizması kurulacak mıdır?
- 11- Kaybetme vakalarının aydınlatılması, faili meçhul cinayetlerin cezalandırılması, gömülü mezarların yerinin ve kişilerin kimliklerinin tespiti için yetkilendirilen bağımsız bir araştırma komisyonu kurulmasının önündeki engel nedir?
- 12- Zorla ve gözaltında kaybetme suçunun önlenmesi için bir çalışma yürütülmekte midir? Bu hususta gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması, araştırma ve soruşturma önündeki politik engellerin kaldırılması adına bir planlamanız mevcut mudur?